

sklicuje slabši, močnejši si ga vzame sam (59). Stroga ločitev med legalnostjo in moralnostjo ima korenine v romantiki, ki je v svojih fragmentih prva razkrila hinavščino in nemoralnost, ki se včasih skriva za pozitivnimi zakoni. Dukić vidi lopove, ki vendar niso ničesar naredili proti pisanemu zakonu in se povzpne do viška s trditvijo: Zakon je za lopove (47). Pravi zakon naj bo zakon srca in vesti (47), dobrota naj ti bo najvišji zakon (59). — Kantove etike s strogim nasprotjem med nagnjenjem in dolžnostjo, v kateri ideal pameti zatira naravne zakone, ne priznava, ampak misli na »lepo dušo« klasikov, ki se v njej nagnjenje spremeni v dolžnost, ali na romantično naziranje, da so npravni zakoni naravni zakoni: Pravi čovjek ne pozna dužnosti; on ne čini ništa jer mora, nego jer hoće (47). Človek naj bo nekak mikrokosmos s socialnim čutom (Stopimo svoj mali »ja« v veliki »mi«, 25), opaja naj se z vonjem duše (15) in vsemira, z zrakom, ki ga vdihava Bog (69), da ga bo navdajalo pravo človeštvo. Glavna naloga je ohranitev individualnosti, njegova smrt nastopi že tedaj, ko to izgubi (35).

Kdor tako gleda duhovno osebnost, ne bo dajal potuhe prevzetnim in hinavskim osebam, ampak bo pustil, da se nered sam v sebi zruši, kajti ta etika neomajno veruje, da ima resnica in čednost plačilo, laž, sovraštvo in zavist pa kali kazni v sebi. Ve, da to prinaša človeku bridkost, a on ni Knigge, ki je tudi hinavščini pustil pot v svojo moralo, če to prinaša človeku korist. Paralelno s tem gre opozicija proti lažni morali racionalizma, da dober namen posvečuje slaba sredstva (45).

Višek sreče je izoblikovanje človeka, ki nosi v sebi duševni mir (27). Tu pa mu stoji pred očmi napis delfiškega preročišča: Νίμωσ αγγων. Vsaka modrost svari pred navalom krvi in pravi: Ne vdaj se hipni strasti, ampak malo počakaj, da prevlada v tebi razum (29), ustavi se v toku življenja in se vzpni nad čas (27), da boš mogel ravnati po zlati sredini.

Kdor hoče biti dosleden učence Dukićeve modrosti, mora biti vsekako »materielno nezavisen«. Dr. J. Š.

UMETNOST

Rajko Ložar: Die slowenische Malerei der Gegenwart. V »Die Kunst«, ki jo izdaja F. Bruckmann A. G. v Monakovem, v 31. l. (1929), št. 3 (december), str. 81—89, je izdal R. Ložar izborno ilustriran članek o sodobnem slovenskem slikarstvu. Reprodukcijske predstavljajo T. Kralja Svatbo, V. Pilona Vipavsko pokrajino, Fr. Kralja Magdaleno in Destelega brata, Dr. Vidmarja Pokrajino, V. Globočnika Primorko, Fr. Kralja Predmestje, Fr. Stiplovska Podoba dekleta in N. Vidmarja Prijateljice. Ker izbor ni bil čisto od pisatelja odvisen, ampak je iz večjega števila predlog uredništvo samo izbralo reproducirane, je ta izbor obenem dokaz za to, kaj smatra za pomembno v naši sodobni slikarji umetniško izobražen tujec, ki z razvojem in žitjem naše umetnosti nima nobenega stika. — Ložarjev članek posega preko impresionistov nazaj do Ažbeta in ugotavlja, zakaj je Tratniku pripadla vloga mejnika med staro in novo generacijo. Velikopotezno je na to označen razvoj slovenskega slikarstva po vojni, posebno je poudarjeno delovanje bratov Kraljev, v

primerno razmerje do njih postavljeno delovanje vidnejših drugih ter spretno končno vpleteno ime naših največjih med živimi, Plečnika in Jakopiča. — Članek je napisan jedrnato, res informativno ter skupno z izbornimi reprodukcijami našo umetnost v tujini zares na zrel način reprezentira. Frst.

IZ NAŠE DNEVNE KULTURE

Rimani vzorec za pesmi-kovače

(Kovano po meri »tra-la-li-la-li«. Ideja in doživetje nista potrebna. To je tudi v skladu z obliko.)

Posvečeno slovenskim epigonom.

Biti mora temna sila,
ki nas je na svet rodila
in se zdaj iz nas norčuje.
Težko si, življenje! Teci leta,
toda sreče, ki si jo obeta
človek, ni. Do smrti sam vzdihuje.

Samo ena roža tiha še
v temni noči mu cvete:
bledo upanje na smrt.
Ko se nagne v večni mir
človek — šele minejo preprij,
bolečina, žalost, jeza, srd. France Vodnik

Docela zrela kritika. Primerno je, da sporedno z oceno zadnjih Bevkovih knjig podamo tudi poročilo, ki ga je prinesla *Nova literatura* v svoji 10. (septembrski številki) o istih Bevkovih knjigah. Višino literarnih poročil v *Novi literaturi* smo že omenjali na ovitku 8. številke *Doma in sveta* — naj danes sledi nov dokaz.

»F. Bevk nije nepoznato ime u slovenačkoj literaturi. Od godine 1920. je taj književnik iz Julske Venecije, talijanske provincije, izdao već nekoliko knjiga: pesme, dečje pesme, pripovesti, crtice, novele. Ove i prošle godine objavio je u nekoliko izdavačkih preduzeća u Ljubljani, Trstu i Gorici nekoliko većih knjiga, pripovesti. U Sloveniji, gde je sav svet već jasno orijentisan i u kulturnom pogledu, g. Bevk ima već utvrđenu reputaciju katoličkog pisca. Već ranije je radio u katoličkom novinama i časopisima (Slovenec, Goriška Straža, Mladika, Dom in Svet). Katoličku orijentaciju on zastupa u pripovesti kao i u lirici.

O pripovestima »Muka gospe Vere« i »Krivda« ne može mnogo da se kaže. Prva pripovest je refleksivno — realističan prikaz jedne malogradanske porodice koju razara ženina slučajno izazvata ljubomora. Druga pripovest je uzeta iz posleratnog seljačkog života u Julskoj Veneciji i crta igru strasti i interesa koji razaraju jednu seljačku porodicu. Neka realistička manira, koja nas više seća Govekara nego Cankara, pomanjkanje šire koncepcije problema porodice i sela, ali lep jezik, — to su karakteristike obeju pripovesti koje još potpuno idu tragovima jednog preživelog realizma, kakav smo pre rata srećali u pripovestima objavljenim u seriji »Slovenske Večernice«. — Kad bi se oslobodio uskog katoličkog horizonta i kad bi hteo da duboko zahvati u istinske probleme slovenačkog seljaka pod fašističkim jarmom, g. Bevk — kao književnik tih krajeva — bi mnogo više mogao izazvati naše interesovanje za svoje književno stvaranje. D.«